Central Asian Research Journal of Natural and Exact Sciences
INTERNATIONAL SCIENTIFIC, APPLIED AND THEORETICAL JOURNAL
2026 / № 1(2)
SCIENCE FOR A SUSTAINABLE CENTRAL ASIA

DALVARZINTEPA — QADIMGI SHAHAR MADANIYATINING NOYOB NAMUNASI

Ishnazarova Shaxnoza Ruziyevna

Termiz arxeologiya muzeyi yetakchi mutaxassisi

Abstract. This article examines the historical and cultural significance of Dalverzintepa, one of the major archaeological sites of the Surkhandarya oasis in southern Uzbekistan. The study aims to analyze the formation and development of the settlement, its urban structure, defensive system, craft production, religious life, economic activities and material culture on the basis of archaeological evidence. Dalverzintepa developed as an important urban center of Northern Bactria, particularly during the Kushan period. Archaeological research indicates that the settlement emerged from an earlier fortified nucleus dating to the Greco-Bactrian period and experienced significant urban development during the 1st–3rd centuries CE. Excavations have revealed residential quarters, administrative and military areas, craft workshops, religious structures and defensive walls. Numerous archaeological finds, including coins, ceramics, jewelry, ivory objects, sculptures and paintings, provide valuable information about the economic and cultural life of its inhabitants. Particular attention is paid to the evidence of cultural interaction reflected in the architecture and artistic traditions of the site. The study argues that Dalverzintepa represents an important source for understanding the processes of urbanization, cultural integration and economic development in Northern Bactria during antiquity and the Kushan period.

Keywords: Dalverzintepa, Surkhandarya, Northern Bactria, Greco-Bactrian Kingdom, Kushans, ancient city, urbanization, archaeology, urban planning, crafts, jewelry, Buddhism, material culture, trade, Silk Road.

Annotatsiya. Mazkur maqolada Surxondaryo vohasida joylashgan Dalvarzintepa arxeologik yodgorligining qadimgi shahar madaniyati tarixidagi o‘rni va ahamiyati tahlil

qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi Dalvarzintepaning shakllanishi, shaharsozlik tuzilishi, mudofaa tizimi, hunarmandchiligi, diniy hayoti, savdo-iqtisodiy aloqalari hamda moddiy madaniyatini arxeologik manbalar asosida yoritishdan iborat. Dalvarzintepa Surxondaryo vohasining o‘rta qismida joylashgan bo‘lib, uning tarixiy taraqqiyoti Yunon-Baqtriya va Kushonlar davrlari bilan bevosita bog‘liq. Arxeologik ma’lumotlarga ko‘ra, yodgorlikning dastlabki shaharlik bosqichi miloddan avvalgi II–I asrlarga borib taqaladi, Kushonlar davrida esa u yirik urbanistik markaz sifatida taraqqiy etgan. Tadqiqot davomida Dalvarzintepa hududidagi mudofaa devorlari, qal’a, turar joylar, hunarmandchilik kvartallari, diniy inshootlar va boshqa arxeologik majmualarning o‘zaro aloqasi tahlil qilindi. Shuningdek, yodgorlikdan topilgan zargarlik buyumlari, tangalar, keramika, fil suyagidan ishlangan ashyolar, haykaltaroshlik namunalari va boshqa topilmalar asosida qadimgi shahar aholisining ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayoti yoritildi. Maqolada Dalvarzintepa Shimoliy Baqtriya urbanizatsiyasi, Kushonlar davri madaniyati va Buyuk Ipak yo‘li doirasidagi madaniy-iqtisodiy aloqalarni o‘rganishda muhim arxeologik manba ekanligi asoslanadi.

Kalit so‘zlar: Dalvarzintepa, Surxondaryo, Shimoliy Baqtriya, Yunon-Baqtriya, Kushonlar, qadimgi shahar, urbanizatsiya, arxeologiya, shaharsozlik, hunarmandchilik, zargarlik, buddaviylik, moddiy madaniyat, savdo, Buyuk Ipak yo‘li.

Kirish

Markaziy Osiyo hududida qadimgi shahar madaniyatining shakllanishi va rivojlanishi uzoq davom etgan murakkab tarixiy jarayon hisoblanadi. Ayniqsa, Baqtriya va Toxariston hududlari qadimgi davrda siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlarning kesishgan makonlaridan biri bo‘lgan. Hozirgi Surxondaryo viloyati hududi ana shu tarixiy-madaniy mintaqaning muhim qismini tashkil etgan.

Surxondaryo vohasida joylashgan Dalvarzintepa yodgorligi mazkur jarayonlarni o‘rganishda alohida ilmiy ahamiyatga ega. Yodgorlik Termizdan taxminan 60 km shimoli-sharqda, Surxondaryo daryosi vodiysida joylashgan bo‘lib, qadimgi Shimoliy Baqtriyaning muhim shahar markazlaridan biri sifatida shakllangan. Ilmiy manbalarda

Dalvarzintepa Surxondaryo vodiysining yirik markazlaridan biri sifatida tavsiflanadi [1].

Dalvarzintepa tarixining ilmiy jihatdan muhim tomoni shundaki, bu yodgorlikda shahar madaniyatining bir necha tarkibiy qismlarini birgalikda kuzatish mumkin. Jumladan, mudofaa inshootlari, qal'a, turar joylar, hunarmandchilik mahallalari, diniy binolar, zargarlik buyumlari, keramika, tangalar va san'at namunalari qadimgi shahar hayotining turli jihatlarini yoritadi.

Dalvarzintepaning ayniqsa Kushonlar davridagi taraqqiyoti alohida e'tiborga loyiq. G.A. Pugachenkova ma'lumotlariga ko'ra, yodgorlikning dastlabki Yunon-Baqtriya davriga oid yadrosi keyinchalik Kushonlar davrida qayta qurilgan va shahar mudofaa tizimi kuchaytirilgan. Shahar ma'muriy-harbiy, turar joy, diniy va ishlab chiqarish hududlariga bo'lingan [2].

Dalvarzintepaning ilmiy qiymatini oshiruvchi omillardan yana biri — bu yerda topilgan noyob moddiy madaniyat namunalari. Xususan, oltin buyumlar xazinasi, fil suyagidan ishlangan buyumlar, qimmatbaho toshlar, tangalar, keramika, haykaltaroshlik va devoriy rasmlar qadimgi Baqtriya aholisi madaniyatining yuqori darajada rivojlanganidan dalolat beradi [3].

Shu sababli Dalvarzintepani o'rganish faqat bitta arxeologik yodgorlik tarixini tiklash emas, balki Shimoliy Baqtriyada urbanizatsiya, iqtisodiy hayot, hunarmandchilik, diniy jarayonlar va madaniy aloqalarning rivojlanish qonuniyatlarini aniqlash imkonini beradi.

Tadqiqotning maqsadi

Tadqiqotning asosiy maqsadi Dalvarzintepa arxeologik yodgorligining qadimgi shahar madaniyati shakllanishi va rivojlanishidagi o'rnini arxeologik manbalar asosida kompleks tahlil qilishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi

Dalvarzintepani ilmiy o'rganish tarixi XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab izchil rivojlandi. Yodgorlikni sistematik o'rganishda G.A. Pugachenkova boshchiligidagi arxeologik tadqiqotlar alohida ahamiyat kasb etdi. Treccani ensiklopedik

manbasida yodgorlikda tizimli qazish ishlari 1967-yildan boshlanganligi va taxminan o‘n besh yil davomida G.A. Pugachenkova rahbarligida olib borilgani qayd etiladi [4].

Dalvarzintepa bo‘yicha eng muhim fundamental tadqiqotlardan biri G.A. Pugachenkova va E.V. Rtveladze muharrirligidagi “Dalverzintepe. Kushanskiy gorod na yuge Uzbekistana” asaridir. Mazkur asar 1978-yilda nashr etilgan bo‘lib, hozirgi kunda ham Dalvarzintepa tarixini o‘rganishning asosiy ilmiy manbalaridan biri hisoblanadi. Asarning raqamli nusxasi Nyu-York universitetining ISAW Digital Central Asian Archaeology fondida saqlanadi [5].

G.A. Pugachenkovaning Dalvarzintepa haqidagi tadqiqotlarida yodgorlikning shaharsozlik tuzilishi, me’morchiligi, haykaltaroshligi, devoriy rasmlari, zargarlik buyumlari va diniy inshootlari keng yoritilgan. Encyclopaedia Iranica ham yodgorlikning Shimoliy Baqtriya va Toxariston sivilizatsiyasi hamda san’atini o‘rganishdagi muhimligini qayd etadi [6].

P. Bernardning Dalvarzintepa qazishmalariga bag‘ishlangan ilmiy sharhi yodgorlikning Kushonlar tarixini o‘rganishdagi ahamiyatini tahlil qilgan dastlabki xalqaro ilmiy ishlardan biridir. Muallif Dalvarzintepa qazishmalarida qo‘lga kiritilgan arxeologik ma’lumotlarning ko‘lamiga alohida e’tibor qaratadi.

Keyingi tadqiqotlarda Dalvarzintepaning diniy me’morchiligi, buddaviylik yodgorliklari va san’atiga katta e’tibor berildi. Yodgorlikdan tashqari va ichkaridagi diniy inshootlardan topilgan haykaltaroshlik namunalari Kushonlar davrida mahalliy va Gandhara san’ati an’analari o‘rtasidagi aloqalarni ko‘rsatadi.

Zamonaviy tadqiqotlarda Dalvarzintepaning mudofaa devorlari va harbiy arxitekturasi ham o‘rganilmoqda. 2025-yildan boshlab yodgorlikning qal’a mudofaa devoridagi minoralardan birida O‘zbekiston Fanlar akademiyasi San’atshunoslik instituti va Rissho universiteti tadqiqotchilari hamkorligida yangi qazish ishlari olib borilgani haqida ma’lumotlar mavjud [7].

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, Dalvarzintepa bo‘yicha katta ilmiy material to‘plangan bo‘lsa-da, yodgorlikning shaharsozlik, iqtisodiyot, hunarmandchilik, diniy

hayot va madaniy almashinuvni bir butun tizim sifatida ifodalovchi modelini yanada chuqurroq tadqiq etish dolzarb bo‘lib qolmoqda.

Tadqiqot tarixiylik, xolislik, tizimlilik va manbalarga tanqidiy yondashuv tamoyillari asosida olib borildi.

Stratigrafik metod: Turli arxeologik qatlamlarning xronologik ketma-ketligi orqali Dalvarzintepaning shakllanish va rivojlanish bosqichlari aniqlandi.

Tarixiy-geografik metod: Yodgorlikning Surxondaryo vohasi, Shimoliy Baqtriya va qadimgi savdo yo‘llari tizimidagi geografik o‘rni tahlil qilindi.

Manbashunoslik metodi: Arxeologik ma’lumotlar yozma manbalar va zamonaviy ilmiy adabiyotlar bilan qiyosiy tahlil qilindi.

Kompleks yondashuv: Dalvarzintepa tarixi alohida topilmalar yoki yodgorliklar yig‘indisi sifatida emas, balki shaharsozlik + iqtisodiyot + hunarmandchilik + din + san’at + savdo tizimining o‘zaro aloqasi sifatida o‘rganildi.

Dalvarzintepaning geografik joylashuvi va tarixiy ahamiyati

Dalvarzintepa Surxondaryo vohasining o‘rta qismida, qadimgi Shimoliy Baqtriya hududida joylashgan. Yodgorlik Surxon daryosi vodiysidagi qadimgi aholi punktlari va savdo yo‘llari tizimi bilan bog‘liq bo‘lgan. Uning geografik joylashuvi qishloq xo‘jaligi, suv resurslaridan foydalanish, ichki va tashqi savdo hamda harbiy-strategik nazorat uchun qulay sharoit yaratgan.

Ilmiy adabiyotlarda Dalvarzintepaning dastlabki shaharlik yadrosi miloddan avvalgi II–I asrlarga taalluqli deb ko‘rsatiladi. Keyinchalik, ayniqsa milodiy I–III asrlarda, shahar Kushonlar davrida kengayib, yirik urbanistik markazga aylangan [8].

Yodgorlikning bunday taraqqiyoti tasodifiy emas. Uning joylashuvi Shimoliy Baqtriyaning ichki vohalarini janubiy va sharqiy hududlar bilan bog‘lovchi yo‘nalishlarga yaqin bo‘lgan.

Shuning uchun Dalvarzintepaning rivojlanishini qadimgi savdo va kommunikatsiya tizimlaridan alohida o‘rganib bo‘lmaydi.

Dalvarzintepaning shaharsozlik tuzilishi

Dalvarzintepaning eng muhim xususiyatlaridan biri uning rivojlangan urbanistik tuzilishidir.

Manbalarda shahar taxminan to‘g‘ri to‘rtburchak shaklidagi hududni egallagani, uning ichida yuqori shahar — qal’a va pastki shahar qismlari ajralib turgani qayd etiladi. Yodgorlikning umumiy o‘lchamlari taxminan 650 × 500 metr sifatida ko‘rsatiladi [9].

Shahar hududida quyidagi funksional qismlarni ajratish mumkin:

qal’a va ma’muriy-harbiy hudud;

turar joy kvartallari;

hunarmandchilik hududlari;

diniy inshootlar;

mudofaa devorlari;

xo‘jalik va yordamchi binolar.

Bunday tuzilma qadimgi shaharda ijtimoiy va iqtisodiy funksiyalarning ma’lum darajada tabaqalashganligini ko‘rsatadi.

Dalvarzintepadagi shaharsozlikning o‘ziga xosligi shundaki, uning me’moriy qiyofasida mahalliy Baqtriya an’analari bilan ellinistik ta’sirlar uyg‘unlashgan. Ayrim me’moriy elementlarda ellinistik an’analar ko‘zga tashlansa-da, asosiy qurilish materiali xom g‘isht va paxsadan iborat bo‘lgan.

Mudofaa tizimi va harbiy arxitektura

Dalvarzintepaning strategik mavqei uning mustahkam mudofaa tizimiga ega bo‘lishini taqozo etgan.

Yodgorlik mudofaa devorlari, qal’a va boshqa harbiy inshootlar bilan himoyalangan. Kushonlar davrida mavjud mudofaa tizimi qayta qurilib, devorlar qalinlashtirilgan [10].

Bu jarayon shahar siyosiy va harbiy ahamiyatining oshgani bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin.

2025-yildan boshlab yodgorlikning mudofaa devori va minoralarida yangi

arxeologik tadqiqotlar olib borilayotgani Dalvarzintepa harbiy arxitekturasi masalasi hali ham ilmiy jihatdan dolzarb ekanligini ko‘rsatadi.

Mudofaa inshootlari faqat harbiy vazifani bajarmagan. Ular shaharning siyosiy mavqeini, ichki hududlar ustidan nazoratini va aholining xavfsizligini ta’minlashda ham muhim rol o‘ynagan.

Dalvarzintepa xazinasi va zargarlik san’ati

Dalvarzintepa qazishmalarining eng mashhur natijalaridan biri oltin buyumlar xazinasining topilishidir.

Manbalarda ushbu xazinada zargarlik buyumlari, oltin quymalar va boshqa qimmatbaho ashyolar mavjud bo‘lgani qayd etiladi. Ayrim oltin quymalarda Xaroshthi yozuvida og‘irlik va egalik bilan bog‘liq ma’lumotlar mavjudligi alohida ilmiy ahamiyatga ega [11].

O‘zbekistonning rasmiy turizm portalidagi ma’lumotlarda 1972-yilda Dalvarzintepada taxminan 36 kg og‘irlikdagi oltin buyumlar xazinasi topilgani qayd etiladi.

Mazkur topilma bir necha jihatdan muhim.

Birinchidan, u shahar aholisining iqtisodiy imkoniyatlari va zargarlik san’atining yuqori darajada rivojlanganini ko‘rsatadi.

Ikkinchidan, oltin quymalardagi Xaroshthi yozuvlari Dalvarzintepaning Hindiston va Janubiy Osiyo madaniy muhitlari bilan aloqalarini o‘rganish uchun muhim dalildir.

Uchinchidan, zargarlik buyumlarining uslubiy xususiyatlari turli madaniy an’analarning o‘zaro ta’sirini ko‘rsatadi.

Demak, Dalvarzintepa xazinasi oddiy moddiy boylik yig‘indisi emas, balki qadimgi shahar iqtisodiyoti, xalqaro aloqalar va san’at tarixini yorituvchi muhim tarixiy manbadir.

Diniy hayot va buddaviylik

Dalvarzintepaning diniy hayotida turli e’tiqodlar va diniy an’analar mavjud bo‘lgan.

Yodgorlikda buddaviylikka oid inshootlarning aniqlanishi Kushonlar davrida ushbu diniy ta’limotning shahar madaniyatidagi muhim o‘rnini ko‘rsatadi. Ayrim tadqiqotlarda yodgorlikdan tashqarida joylashgan buddaviylik ibodatxonasi ham aniqlangani qayd etiladi [12].

Buddaviylik san’atiga oid haykaltaroshlik namunalarida Gandhara an’analari bilan bog‘liq uslubiy belgilar mavjudligi qayd etilgan.

Shu bilan birga, Dalvarzintepadagi diniy hayotni faqat buddaviylik bilan chegaralash to‘g‘ri bo‘lmaydi. Yodgorlikdan mahalliy diniy qarashlar va boshqa kultlarga oid materiallar ham aniqlangan.

Bu holat Kushonlar davrida Surxondaryo vohasida diniy bag‘rikenglik va madaniy sintez jarayonlari mavjud bo‘lganligini ko‘rsatadi.

Muhokama

Dalvarzintepa bo‘yicha arxeologik ma’lumotlarni umumlashtirish yodgorlikning tarixiy ahamiyatini bir necha yo‘nalishda baholash imkonini beradi.

Birinchidan, Dalvarzintepa qadimgi urbanizatsiya jarayonining muhim namunasidir. Shaharning qal’a, turar joy, hunarmandchilik va diniy hududlarga bo‘linishi ijtimoiy-iqtisodiy hayotning murakkab tashkil etilganini ko‘rsatadi.

Ikkinchidan, yodgorlik Kushonlar davri siyosiy va iqtisodiy tizimining muhim markazlaridan biri bo‘lgan. Shahar mudofaa tizimining kuchaytirilishi va qurilish faoliyatining kengayishi uning strategik mavqeini ko‘rsatadi [13].

Uchinchidan, Dalvarzintepa hunarmandchilik va savdo markazi sifatida rivojlangan. Ayniqsa, zargarlik va kulolchilikka oid topilmalar shahar iqtisodiyotining yuqori darajasini ko‘rsatadi.

To‘rtinchidan, yodgorlik madaniy integratsiya markazi sifatida namoyon bo‘ladi. Arxeologik materiallarda Baqtriya, ellinistik, hind va boshqa madaniy unsurlarning uyg‘unligi kuzatiladi.

Beshinchidan, Dalvarzintepa diniy xilma-xillikni o‘rganish uchun muhim manba hisoblanadi. Buddaviylik yodgorliklari bilan bir qatorda mahalliy diniy qarashlarga oid

materiallarning mavjudligi shahar madaniyatining ko‘p qatlamli bo‘lganini ko‘rsatadi.

Oltinchidan, yodgorlikning ilmiy o‘rganilishi hali yakunlangan emas. 2025-yilda mudofaa devoridagi yangi arxeologik tadqiqotlarning boshlangani Dalvarzintepa stratigrafiyasi, harbiy arxitekturasi va shahar taraqqiyotining ayrim masalalarini qayta ko‘rib chiqish imkoniyatini yaratmoqda.

Tadqiqot natijalari

Tadqiqot natijasida quyidagi ilmiy xulosalarga kelindi:

1. Dalvarzintepa Shimoliy Baqtriyaning muhim urbanistik markazlaridan biri bo‘lgan.

2. Yodgorlikning dastlabki shaharlik yadrosi Yunon-Baqtriya davriga borib taqaladi va Kushonlar davrida uning urbanistik rivojlanishi eng yuqori bosqichga yetgan.

3. Shaharsozlik tizimining funksional tabaqalashuvi Dalvarzintepaning rivojlangan shahar madaniyatiga ega bo‘lganini ko‘rsatadi.

4. Mudofaa inshootlari shaharning strategik va siyosiy ahamiyatini ko‘rsatadigan muhim arxeologik dalildir.

5. Hunarmandchilik kvartallari shahar iqtisodiyotida ishlab chiqarishning muhim o‘rin tutganini ko‘rsatadi.

6. Oltin xazina Dalvarzintepa aholisi orasida katta iqtisodiy imkoniyatlarga ega ijtimoiy qatlam mavjud bo‘lganini ko‘rsatadi [14].

7. Keramika, tangalar, zargarlik buyumlari va import ashyolar shaharning mintaqalararo savdo aloqalarida ishtirok etganligini ko‘rsatadi.

8. Buddaviylik yodgorliklari Kushonlar davrida diniy va madaniy almashinuvlarning rivojlanganligini ko‘rsatadi.

9. Dalvarzintepa san’atida mahalliy va tashqi madaniy an’analarning sintezi yaqqol namoyon bo‘ladi.

10. Yodgorlikning kompleks o‘rganilishi qadimgi Surxondaryo vohasida urbanizatsiya jarayonlarini chuqurroq tushunish imkonini beradi.

Ilmiy yangilik

Mazkur tadqiqotning ilmiy yangiligi Dalvarzintepa tarixini faqat Kushonlar davrining alohida yodgorligi sifatida emas, balki qadimgi shahar madaniyatining kompleks modeli sifatida tahlil qilishga qaratilganligida namoyon bo‘ladi.

Tadqiqotda Dalvarzintepaning:

urbanistik tuzilishi;

mudofaa tizimi;

hunarmandchilik ishlab chiqarishi;

zargarlik san’ati;

diniy hayoti;

savdo aloqalari;

san’ati;

madaniy integratsiya jarayonlari

o‘zaro bog‘liq tarixiy jarayonlar sifatida ko‘rib chiqildi.

Xulosa

Dalvarzintepa Surxondaryo vohasining qadimgi tarixini o‘rganishda eng muhim arxeologik yodgorliklardan biridir. Uning tarixiy taraqqiyoti Yunon-Baqtriya davridan boshlanib, ayniqsa Kushonlar davrida yirik shahar markaziga aylanishi bilan xarakterlanadi.

Arxeologik tadqiqotlar natijasida aniqlangan qal’a, mudofaa devorlari, turar joylar, hunarmandchilik kvartallari, diniy inshootlar va turli xo‘jalik binolari Dalvarzintepada rivojlangan urbanistik tizim mavjud bo‘lganligini ko‘rsatadi [15].

Yodgorlikning moddiy madaniyati ham nihoyatda boy va rang-barangdir. Oltin xazina, zargarlik buyumlari, tangalar, keramika, fil suyagidan ishlangan ashyolar, haykaltaroshlik va devoriy rasmlar qadimgi shahar aholisining iqtisodiy va madaniy hayoti yuqori darajada rivojlanganini ko‘rsatadi.

Dalvarzintepa materiallari, ayniqsa, Kushonlar davrida Markaziy Osiyo, Hindiston va boshqa hududlar o‘rtasidagi madaniy aloqalarni o‘rganish uchun muhimdir.

Yodgorlik san’atida mahalliy Baqtriya an’analari bilan ellinistik va hind madaniy unsurlarining uyg‘unlashuvi kuzatiladi.

Dalvarzintepaning tarixiy ahamiyati faqat arxeologik topilmalar soni bilan emas, balki ular orqali qadimgi shahar hayotining yaxlit modelini tiklash imkoniyati bilan belgilanadi. Mazkur yodgorlik siyosiy boshqaruv, iqtisodiyot, hunarmandchilik, savdo, din va san’atning yagona urbanistik makonda qanday rivojlanganligini ko‘rsatadi.

Shuningdek, yodgorlikdagi yangi arxeologik tadqiqotlarning davom ettirilishi Dalvarzintepaning mudofaa tizimi, shahar topografiyasi, ijtimoiy tuzilishi va tarixiy xronologiyasiga oid yangi ma’lumotlarni olish imkonini beradi. 2025-yildagi yangi mudofaa devori tadqiqotlari ham ushbu yo‘nalishning dolzarbligini ko‘rsatmoqda [16].

Umuman olganda, Dalvarzintepa — qadimgi Baqtriya va Kushonlar davri shahar madaniyatining noyob namunasi, Surxondaryo vohasining tarixiy-madaniy merosini o‘rganish uchun muhim ilmiy manba hamda Markaziy Osiyoda urbanizatsiya va madaniy integratsiya jarayonlarini tadqiq etishning muhim obyektidir.

Kelgusida Dalvarzintepa tarixini yanada chuqur o‘rganish uchun arxeologik, numizmatik, arxeometrik, antropologik va GIS texnologiyalaridan kompleks foydalanish, mavjud arxeologik materiallarni raqamlashtirish hamda yodgorlikning elektron arxeologik xaritasini yaratish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Pugachenkova G.A., Rtveladze E.V. (red.). Dalverzintepe: Kushanskiy gorod na yuge Uzbekistana. — Tashkent: Fan, 1978. — 237 s.

2. Pugachenkova G.A. Dal’verzin Tepe // Encyclopaedia Iranica. — Vol. VI. — Fasc. 6. — 1993. — P. 614–615.

3. Pugachenkova G.A. Khalchayan: K probleme khudozhestvennoy kultury Severnoy Baktrii. — Tashkent: Fan, 1966.

4. Pugachenkova G.A. Iskusstvo Baktrii epokhi Kushan. — Moskva: Nauka, 1979.

5. Pugachenkova G.A. Les trésors de Dalverzin-tepe. — Leningrad: Aurora Art Publishers, 1978.

6. Bernard P. Une nouvelle contribution soviétique à l'histoire des Kushans: la fouille de Dal'verzin-tépé (Ouzbékistan) // Bulletin de l'École française d'Extrême-Orient. — 1980. — T. 68. — P. 313–344.

7. Pugachenkova G.A., Turgunov B.A. Novyy buddiyskiy pamyatnik v yuzhnom Uzbekistane // Pamyatniki kultury. Novye otkrytiya. — Moskva, 1989. — S. 519–530.

8. Stavisky B.Ya. Kara-tepe I. — Moskva: Nauka, 1964.

9. Stavisky B.Ya. Kara-tepe II. — Moskva: Nauka, 1969.

10. Pidaev Sh.R. Dalvarzintepa: yangi arxeologik tadqiqotlar materiallari. — Toshkent: Fan.

11. Harmatta J. Languages and Literature in the Kushan Empire // History of Civilizations of Central Asia. Vol. II. — Paris: UNESCO, 1994.

12. Leriche P., Pidaev Sh.R. Termez sur Oxus: Cité-capitale d'Asie centrale. — Paris: Maisonneuve & Larose, 2008.

13. Grenet F. The urban fact in pre-Islamic Central Asia: diachronic and synchronic approaches. — Collège de France.

14. Lo Muzio C. L'archeologia dell'Asia centrale: la Mesopotamia centroasiatica. — Treccani.

15. Encyclopaedia Iranica. Archaeology V. Pre-Islamic Central Asia. — Dalverzin materiallari.

16. Ubaydullaev L., Ubaydullaeva I. The Role and Significance of the Dalvarzintepa Archeological Site in the Artistic Heritage of Uzbekistan // International Engineering Journal for Research & Development.